

Nederlandse bestuurders tijdens de Tweede Wereldoorlog

Trouw aan volk, vijand
en vaderland

Nederlandse bestuurders tijdens de Tweede Wereldoorlog

Trouw aan volk, vijand
en vaderland

Onder redactie van Susan Scherpenisse, Ingrid van der Vlis,
Jan Julia Zurné, Anne Petterson en Wim van Meurs

INHOUD

8 | Inleiding

- Een secure ambtenaar *Elzer in Groningen*

26 | Burgemeesters die blijven

- Een standvastige burgemeester *Van Woelderer in Vlissingen*
- Een heldhaftige burgemeester *Drost in Borculo*
- Een burgemeester in verzet *Kolff in Deil*
- Een christelijke nieuwkomer *Hoekzema in Oostburg*
- Een lang zittende burgemeester *Boot in Wisch*
- Een laverende burgemeester *Cort van der Linden in Groningen*
- Egodocumenten

52 | NSB'ers in het gemeentehuis

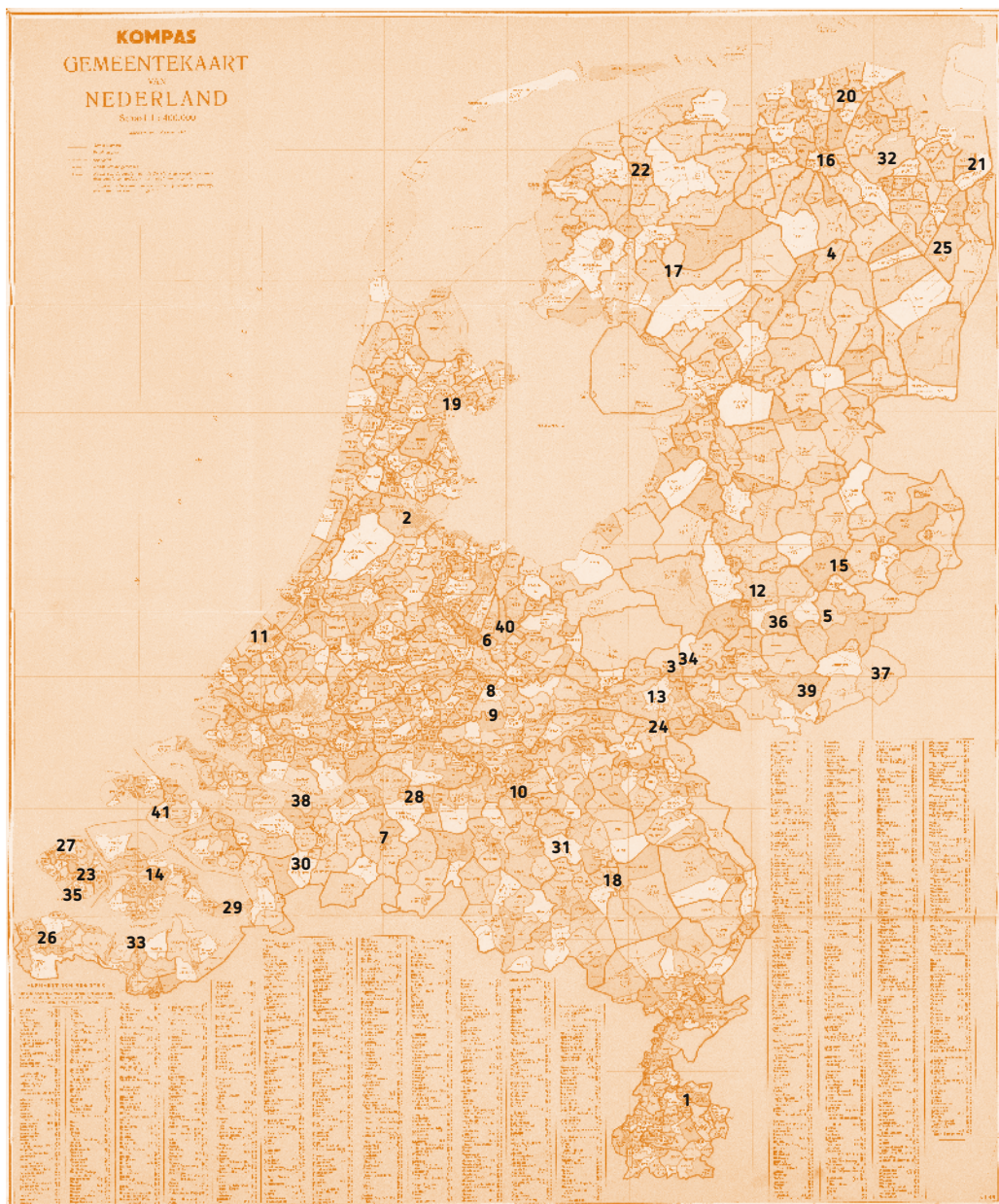
- Een ideologisch overtuigde burgemeester *Fransema in Onstwedde*
- Een surrogaatburgemeester *Callenfels in Vlissingen*
- Een politiek actieve landbouwer *Van Gorsel in Rilland-Bath*
- Een opportunistische ondernemer *De Graaf in Kantens*
- Een weifelende burgemeester *Brujnis in Elst*
- Een manoeuvrerende burgemeester *Bos in Winterswijk*
- Centraal Archief Bijzondere Rechtspleging

78 | Dienaren van de Nieuwe Orde

- Een idealistische wethouder *Van Laar in Winterswijk*
- Een onervaren wethouder *Bouwman in Helmond*
- Een volgzame secretarieambtenaar *Bollen in Vorden*
- Een ambitieuze secretarieambtenaar *Siemons in Goes en omgeving*
- Een jonge assistent *Kiewiet in Groningen*
- Een fanatieke directeur *De Waal in Zierikzee*
- Getuigenverklaringen

104 | Provinciebestuurders

- Een populaire commissaris *Ebels in Groningen*
- Een ontslagen commissaris in verzet *Bosch van Rosenthal in Utrecht*
- Als eerste vervangen *Quarles van Ufford door Dieleman in Zeeland*
- Een hardhandige beauftragte *Brandes in Utrecht, Gelderland en Drenthe*
- De bestuurlijke hiërarchie *Müller in Utrecht*
- Toenemende spanning *Münzer en Dieleman in Zeeland*
- Samen Limburg nazificeren *De Marchant et d'Ansembourg en Schmidt*
- Krantenartikelen

1 Amsternrade	8 Culemborg	15 Goor	22 Leeuwarden	29 Rilland-Bath	36 Vorden
2 Amsterdam	9 Deil	16 Groningen	23 Middelburg	30 Roosendaal	37 Winterswijk
3 Arnhem	10 Den Bosch	17 Heereveen	24 Nijmegen	31 Sint-Oedenrode	38 Willemstad
4 Assen	11 Den Haag	18 Helmond	25 Onstwedde	32 Slochteren	39 Wisch
5 Borculo	12 Eefde	19 Hoorn	26 Oostburg	33 Terneuzen	40 Zeist
6 Bunnik	13 Elst	20 Kantens	27 Oostkapelle	34 Velp (Gld.)	41 Zierikzee
7 Breda	14 Goes	21 Kroonpolder	28 Raamsdonk	35 Vlissingen	

Gemeentekaart van Nederland, bijgehouden tot 1 november 1941. De nummers verwijzen naar gemeenten en plaatsen waarin de in dit boek figurerende gezagsdragers werkzaam zijn.

132 | Waterschapsbestuurders

- Een ontslagen dijkgraaf die blijft *Van Rijckevorsel van Kessel in Noord-Brabant*
  - Een opportunistische NSB'er of spion *Van Lith in Overijssel*
  - Een energieke watergraaf ondergronds *Bosch van Rosenthal in Gelderland*
  - Onderduik in een kantoor *Van Vliet en Dell in Noord-Holland*
  - Een machteloze Dijkgraaf *Lantsheer in Zeeland*
  - Een onschuldige secretaris *Maris in Noord-Brabant*
  - Twee keer gezuiverd *Schampers in Noord-Brabant*
- Vaktijdschrift

160 | Politieagenten

- Een korte carrière *Van den Bergh in Velp*
  - Een meegaande rechercheur *Reinders in Arnhem*
  - Een geweldadige nationaalsocialist *Van der Sluis in Groningen*
  - Een moedige inspectrice *Van Velzen in Nijmegen*
  - Een gerespecteerde inspecteur *Hack in Terneuzen*
  - Een plichtsgetrouwe agent *Minderhout in Vlissingen*
- Dag- en nachtrappen

188 | Rechters

- Rechters in verzet *Wedeven en het Leeuwarder arrest*
  - De rechterlijke macht ingeperkt *Het toetsingsarrest in Den Haag*
  - Voor de vrederechtbank *Twee burgers uit Heerenveen en Slochteren*
  - Een Joodse rechter *De Beneditty in Amsterdam*
  - Een nationaalsocialistische procureur-generaal *Van Leeuwen in Den Bosch*
  - De naoorlogse zuivering *Hoge Autoriteit Vliegenthart in Den Bosch*
- Correspondentie

214 | Slotwoord

222 | Verantwoording

- Verklarende woordenlijst
- Noten
- Literatuur- en bronnenoverzicht
- Illustratieverantwoording

234 | Dankwoord

- Team van medewerkers

238 | Register op persoonsnamen

240 | Colofon

Installatie van NSB'er Jan Boll, sinds 23 april 1942 burgemeester van Zaltbommel. Toeschouwers brengen de Hitlergroet, 30 mei 1942.

INLEIDING

Gevraagd naar sleutelfiguren uit de jaren van oorlog, bezetting, Jodenvervolgving, bevrijding en wederopbouw komen we allemaal met dezelfde namen. Anne Frank, Wilhelmina, Montgomery, soldaat van Oranje Erik Hazelhoff Roelfzema, Loe de Jong, Gerbrandy, Hannie Schaft en Titus Brandsma. Zelfs als we de lijst uitbreiden tot honderd, blijven het politieke en militaire leiders, prominente slachtoffers en helden. En daders zoals Mussert, Seyss-Inquart, Rauter en Rost van Tonningen. Hun levens- en oorlogsverhalen zijn bekend. Maar hoe beleefden de 8,8 miljoen andere, gewone Nederlanders deze tijd van crisis en geweld?

Nu, tachtig jaar na de bevrijding, leeft nog slechts een handvol hoogbejaarde ooggetuigen om het na te vertellen. Dagboeken, brieven en memorabilia uit de bezettingstijd worden als ware schatten verzameld – nu meer dan ooit, zo lijkt het. Hoe banaal de inhoud soms ook is. En toch: hoe graag we het ook willen, uit deze schriftelijke en materiële bronnen spreekt nauwelijks het complexe verhaal van de relatie tussen burger, ambtenaar of bestuurder. Laat staan over de keuzes die zij daarin moesten maken.

De ervaringen van ‘de gewone Nederlander’ laten nauwelijks sporen na. Wat blijft om naast de stof uit de schoolboeken te leggen, zijn familieverhalen over de ervaringen van opa en oma in de oorlog. Maar inmiddels zijn dat voor jongeren verhalen over een ver verleden geworden, verteld door ouders en grootouders die slechts kunnen herhalen wat hen op die leeftijd door ouders en grootouders is verteld. Het sociale geheugen van een maatschappij reikt immers niet verder dan drie generaties. Kortom, deze persoonlijke ervaringen en verhalen verdwijnen onherroepelijk, uitgewist door het verstrijken van de tijd. Wat blijft is de georganiseerde collectieve herinnering van nationale (school)boeken, herdenkingen en musea.

Carel Albert van Woelderen, burgemeester van Vlissingen, en zijn vrouw Cecilia Cornelia Sprenger in hun huis op Boulevard Evertsen 10 te Vlissingen, ca. 1930.

BURGEMEESTERS DIE BLIJVEN

Na vijf angstige en chaotische dagen oorlog is de Duitse bezetting van Nederland vanaf 15 mei 1940 een feit. Veel burgers kijken naar de burgemeester van hun stad of dorp. Hij geniet aanzien en kent veel inwoners bij naam, zeker in de vele kleine gemeenten die Nederland dan nog telt. In grotere gemeenten is de afstand ook groter. Daar zitten bestuurders die een omvangrijk ambtenarenapparaat aansturen. Maar burgemeester van een grote of kleine gemeente – geen van hen is werkelijk voorbereid op een oorlogssituatie. Wat doen zij onder deze uitzonderlijke omstandigheden? De burgemeesters die in mei 1940 aan het roer staan, zullen de daaropvolgende jaren moeten laveren tussen de verantwoordelijkheid voor hun burgers en de verordeningen van de Duitse bezettingsmacht. Dat manoeuvreren wordt steeds ingewikkelder.

EEN STANDVASTIGE BURGEMEESTER Van Woelderens in Vlissingen

*'In de oorlog, toen hij ieder Vlissingers gezin dat gebombardeerd was persoonlijk bezocht, werd hij door de bevolking op handen gedragen.'*³

Aldus dochter Helene over haar vader Albert van Woelderens, die aan het begin van de oorlog burgemeester van Vlissingen is. Als tiener maakt zij het eerste bombardement

op 10 mei 1940 mee. De stad ligt in de vuurlinie en zal in de jaren daarna nog zo'n 75 keer gebombardeerd worden. In de eerste oorlogsdagen zijn het vliegveld en de haven van Vlissingen belangrijke Duitse doelen. Franse troepen schieten Nederland te hulp. Van Woelderens reist veel heen en weer om inlichtingen op te doen, contacten te onderhouden en de stad en haar inwoners zo goed mogelijk te beschermen. In deze periode houdt hij nauwkeurig een dagboek bij. Op 11 mei schrijft hij: 'In verband met de

Affiche van de Gewestelijke Arbeidsbureaus om Nederlandse mannen aan te sporen zich aan te melden voor werk in de Duitse industrie. In februari 1942 voert de bezetter de arbeidsinzet in: gedwongen tewerkstelling in Duitsland voor mannen van zeventien tot veertig jaar. Tussen 15 mei en 15 juli 1942 hangt dit affiche op verschillende plekken in Nederland.

EEN CHRISTELIJKE NIEUWKOMER

Hoekzema in Oostburg

*'Ik kwam als outsider en daar stond ik, als Christelijk-Historisch georiënteerd Burgemeester in een hoofdzakelijk, althans wat de toonaangevende kringen betreft, uitgesproken liberale gemeente.'*¹⁹

Dit schrijft Kornelis Hoekzema na de bevrijding over het begin van zijn burgemeesterschap in Oostburg. Eind 1940 verhuist de 29-jarige Hoekzema met zijn vrouw van Maartensdijk, gelegen boven Utrecht, naar Zeeuws-Vlaanderen. Er komt veel op hem af. Niet alleen een nieuwe woonplaats, maar ook een eerste baan als burgemeester waarin hij zich moet verhouden tot de Duitse bezetter én de inwoners van de Zeeuwse gemeente. Door de tijd waarin zijn benoeming plaatsvindt, denken veel burgers dat hij een NSB'er is. Steun ondervindt Hoekzema van locoburgemeester en wethouder Jacob Mijs, die het echtpaar tijdelijk onderdak verleent. Hij ontpopt zich tot een actieve en schipperende burgemeester. In de eerste plaats probeert hij de bevolking voor zich te winnen, maar daarnaast ook het vertrouwen van collega's en de bezetter te krijgen.

Als zoon van een predikant in Hilversum krijgt Kornelis Hoekzema het christelijk geloof met de paplepel ingegoten. Hij is al jong politiek actief bij de Christelijk Historische Unie, waarvoor hij in Hilversum een jongerenafdeling opricht. Na zijn studie rechten in Utrecht zoekt Hoekzema in 1939 werk op een gemeentesecretarie en wordt volontair te Maartensdijk. Hij trouwt met Magdalena Elisabeth de Herder en solliciteert op verschillende burgemeestersposten.

In april en juni 1940 mag Hoekzema op gesprek komen in Zeeland. Eerst voor het burgemeesterschap in de gemeenten Kats en Colijnsplaat, later voor Oostburg in Zeeuws-Vlaanderen. In oktober krijgt hij te horen dat hij per november 1940 is benoemd tot burgemeester van de gemeente Oostburg, zoals hij na de oorlog verklaart 'zonder eenig contact met de bezettende macht'.²⁰

Als onervaren burgemeester komt Hoekzema voor lastige vraagstukken te staan die hem niet in de koude kleren gaan zitten. Hij ontwikkelt verschillende strategieën om hiermee om te gaan. Zo neemt hij een voorbeeld aan ambtenaren die hij als betrouwbaar, 'goed' of 'volkomen onverdacht' kwalificeert. Hij draagt, deels ter verantwoording achteraf, argumenten aan hoe hij 'erger' wil voorkomen. In het voorjaar van 1941 gaat Hoekzema, evenals de burgemeesters van Middelburg en Ierseke, mee op een studiereis naar Osnabrück, aangeboden door de bezetter. Later geeft hij aan dat de reis hem niet 'besmet' heeft met nationaalsocialistisch gedachten, maar dat deze hem inzichten verschaft in de Duitse verhoudingen.

Hoekzema probeert zowel met de bezetter als met zijn burgers een zo goed mogelijke band op te bouwen. Enerzijds woont hij Duitse avonden bij, correspondeert met hooggeplaatste gezagsdragers en drinkt af en toe een borreltje met Duitse soldaten. Met die laatste groep heeft hij hoe dan ook veel contact omdat in Oostburg een divisiehoofdkwartier is gevestigd van de Wehrmacht, het leger van nazi-Duitsland. Dit brengt veel eisen van de militaire politie met zich mee. Vordering van huizen en inkwartieringen drukken zwaar op de gemeente en haar weinige bewoners. Anderzijds probeert Hoekzema vrijstellingen van inkwartieringen

Installatie van NSB'er Petrus Tammens als burgemeester van Groningen in de raadszaal van het stadhuis, 4 maart 1943.

NSB'ERS IN HET GEMEENTEHUIS

De Duitse autoriteiten hopen in 1940 dat de zittende burgemeesters het nationaalsocialistisch gedachtegoed zullen overnemen. Als blijkt dat zij daar onvoldoende aan meewerken, worden ze vervangen. Leden van de Nationaal-Socialistische Beweging (NSB) staan klaar om in te springen. Toch worden zij niet automatisch ingezet, zeker niet in de eerste oorlogsjaren. De bezetter wil orde en rust en daarom geen ideologisch verblinde of onbekwame NSB'ers. Pas als er steeds meer burgemeesters het veld moeten ruimen, komt de NSB in beeld. Terwijl er competente bestuurders tussen zitten, worstelen anderen juist met hun nieuwe functie. Ook zij komen klem te zitten tussen de burgers en de bezetter. Als de NSB-burgemeesters zich na de oorlog verantwoorden voor hun handelen, zijn de overeenkomsten met hun voorgangers soms opvallend groot.

EEN IDEOLOGISCH OVERTUIGDE BURGEMEESTER

Fransema in Onstwedde

*'Ik sta nu ruim twee jaar te velde en voel er meer voor om nu – het is de geschiktste tijd – Nederland in Nat[ionaal] Soc[ialistische] geest op te bouwen.'*³⁷

Zo solliciteert Toon Fransema naar de functie van burgemeester in een brief aan Jacob Maarsingh, kopstuk van de NSB in noordelijk

Nederland. Het sluit naadloos aan op de NSB-retoriek die hij al sinds 1933 uitdraagt. In 1943 vindt hij gehoor. Zijn verzoek levert hem het burgemeesterschap van de Groningse plattelandsgemeente Onstwedde op.

Fransema's wortels liggen niet ver daar vandaan. Hij wordt op 1 december 1893 geboren in het kleine dorpje Godlinze in Noordoost-Groningen als tweede zoon van een welgesteld jurist en historicus. Bij zijn geboorte krijgt hij zes doopnamen mee: Anthonius Diederik Annaeus Rudolfus Epko

WATERSCHAPSBELANGEN

MAANDBLAD

GEWIJD AAN HET WATERSCHAPSWEZEN

UITGAVE BRANDENBURGH & CO SNEEK

No. 12 DECEMBER 1942 27e JAARGANG

POLDERGEMALEN

Stalen Vijzels - Centrifugaal- en
Schroefpompen - Windmotoren

**Ruim 400 installaties
in elke grootte geleverd**

„LANDUSTRIE“

voorheen N.V. Alg. Machinehandel „Het Landbouwhuis“

Telgen adres: dir. H. W. Bos, Ing. Telefoon no. 2261
 „Landuistrie“ of No 8 war
 „Landbouwhuis“ Telefoon no. 2573
SNEEK

UNIE-DIPLOMA WATERSCHAPSADMINISTRATIE

In December zal de schriftelijke cursus tot opleiding voor bovengenoemd diploma geopend worden. - Allen, die zich voor dit examen of onze opleiding daarvoor interesseeren, verzoeken wij ons, geheel vrijblijvend, hiervan mededeeling te doen, onder vermelding van het genoten school-onderrwijs en de verworven diploma's. T.z.t. worden dan de noodige inlichtingen toegezonden.

INSTITUUT LAURILLARD

2e v. d. Boschstraat 30 - Telefoon 720666 - Den Haag

(Op aanvraag wordt een lijst met namen van 2985 geslaagden voor diverse diploma's gratis toegezonden.)

REFLECTOREN

VAN ELK
GEWENSCHTTYPE

N.V. NEDERLANDSCH SYNDICAAT - KRUISWEG 20 - HAARLEM

Fa. Brusse Feen- & Wegenvrouw

VALKENBOSCHLAAN 72 - TEL. 30010 - DEN HAAG

HOUTBEREIDING AMSTERDAM-C

GROOTE WITTENBURGERST. 110 - TELEFOON 21825 - OPPERDIEP 1855

CREOSOTERFABRIEK HOUTHANDEL

THOMASSEN Dieselmotoren

VOOR POLDERBEMALING

MOTORENFABRIEK THOMASSEN DE STEEG

ELECTRISCHE INSTALLATIES VOOR POMPGEMALEN

N.V. GROENEVELD, VAN DER POLL & CO'S
ELECTROTECHNISCHE FABRIEK
OPBERICHT 1 SEPT 1887
ROTTERDAM AMSTERDAM WORMERVEER

zee wordt land

- Capaciteit 2 x 250 m³/wks.
- Capaciteit 3 x 400 m³/wks.
- Capaciteit 3 x 500 m³/wks.
- Capaciteit 2 x 570 m³/wks.
- Capaciteit 2 x 500 m³/wks.

De beide Zuiderzeepolders zijn thans drongegeld en zij worden op reil gehouden door 5 Werkspoorgemalen met 13 pompen, waarvan de totale capaciteit 3500 m³ per min. bedraagt.

WERKSPOOR - AMSTERDAM

PAARDEN EN VEE

worden op ruime voorwaarden en billijke premien verzekerd tegen sterven, ziekten en ongevallen, die afmaking noodzakelijk maken, ongeneeslijke kreupelheden, enz. door

DE „ASSUMIJ“ VAN 1896

PIETER BOTHSTRAAT 34-38 - 'S-GRAVENHAGE

Tallose dieren werden reeds tot volle tevredenheid uitbetaald

Zijde van het maandblad *Waterschapsbelangen*, jaargang 27, no. 12 (december 1942), uitgave Brandenburg&Co te Sneek.

VAKTIJDSCHRIFT

Nooit heeft in Nederland een revolutie het aloude waterschapsbestel kunnen wegvagen of zelfs maar aan het wankelen kunnen brengen.

Persoonlijke gegevens over individuele waterschapsbestuurders zijn schaars te vinden in de bronnen, gegevens over hun werkzaamheden tijdens de bezetting des te meer. Dat laatste is onder meer te danken aan *Waterschapsbelangen*, tijdschrift voor waterschapsbestuur en waterschapsbeheer. Het verschijnt voor het eerst in 1915 in Friesland en verspreidt zich vanuit het noorden over het land. Het belang van de waterschappen neemt in deze jaren toe en daarmee

ook de behoefte van waterschapsbestuurders aan informatievoorziening. In 1932 zijn vrijwel alle provincies aangesloten, alleen Noord- en Zuid-Holland hebben nog een eigen blad. De redactie bestaat uit een vertegenwoordiger uit iedere aangesloten provinciale waterschapsbond. In december 1941 lijkt het even alsof de bezetter *Waterschapsbelangen* wil opdoeken, maar besluit in plaats daarvan tot het opheffen van alle andere waterstaatkundige tijdschriften, die in 1942 allemaal worden ondergebracht bij *Waterschapsbelangen*. De invloed van de bezetter neemt daarmee toe, getuige ingezonden berichten over de mogelijkheid om in dienst te treden bij de Waffen-SS of de Landwacht.²⁰⁶

De berichtgeving in het tijdschrift is een afspiegeling van het functioneren van de waterschappen tijdens de bezettingsjaren. Redacteuren schrijven vooral over de dagelijkse gang van zaken: over vergaderingen, verkiezingen, de voortgang van werkzaamheden aan waterwerken, de bekostiging van projecten, de nieuwste en beste pompinstallaties en waar je die kunt kopen. Maar tussen die ogenschijnlijk 'normale' berichtgeving sippelen toch oorlog en bezetting door. Naarmate de bezetting voortduurt verschijnen er meer berichten over bijvoorbeeld schade door inundaties en oorlogsgeweld en over de tekorten aan rijwielbanden, benzine en elektriciteit. Die tekorten raken op den duur ook *Waterschapsbelangen*. Na september 1944 verschijnt het tijdschrift niet meer omdat er geen papier is om op te drukken en geen elektriciteit om de drukmachines te laten draaien.

Pas na de bevrijding wordt *Waterschapsbelangen* weer uitgegeven. Dan constateert de redactie dat het 'aloude waterschapsbestel' ook deze storm heeft doorstaan. 'Ik moge beginnen met uiting te geven aan mijn vreugde over de herwonnen vrijheid', schrijft hoofdredacteur Schilthuis dan. 'Welk een verschil met den toestand van enkele maanden geleden! Een zware druk is van ons afgevallen. Wij kunnen weer zeggen, schrijven en lezen wat wij verkiezen zonder de gevaren te lopen, die daaraan verbonden waren.' En dat is nogal wat, want tijdens de oorlog wordt de redactie meermaals gedwongen om propaganda te plaatsen. Voor zover bekend wordt er niet door de bezetter gecensureerd. Na de oorlog klinkt er wel opluchting: 'Wij zijn weer baas in eigen huis.'²⁰⁷

COLOFON

Uitgave

WBOOKS, Zwolle
info@wbooks.com
wbooks.com

Redactie

Susan Scherpenisse
Ingrid van der Vlis
Jan Julia Zurné
Anne Petterson
Wim van Meurs

Vormgeving

DeLeeuwOntwerper(s), Victor de Leeuw,
Den Haag

ISBN

978 94 625 8684 0

NUR

689, 697

Omslag

Laatste vergadering van het college van
burgemeester en wethouders te Middelburg.
Van links naar rechts wethouder A. Jeronimus,
burgemeester J. Walré de Bordes en wethouder
P.Ph. Paul, 29 augustus 1941.

© 2025 WBOOKS Zwolle / de auteurs

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze
uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen
in een geautomatiseerd gegevensbestand, of
openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige
wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door
fotokopieën, opnamen of op enige andere wijze,
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming
van de uitgever.

De uitgever heeft ernaar gestreefd de rechten
met betrekking tot de illustraties volgens de
wettelijke bepalingen te regelen. Degenen die
desondanks menen zekere rechten te kunnen
doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever
wenden.

Nederlandse bestuurders tijdens de Tweede Wereldoorlog

Trouw aan volk, vijand en vaderland

Tijdens de bezettingsjaren ging het dagelijks werk van de meeste gezagsdragers door. De veldwachter deed zijn ronde, burgemeester en wethouders bespraken bouwaanvragen en de rechter veroordeelde fietsendieven. Met dit verschil dat de oorlog hun werkzaamheden en besluiten opeens politiek maakte. Bestuurders stonden daardoor vaak voor grote dilemma's: moesten zij doorwerken en accommoderen met de Duitse bezetter? Of verzet plegen met gevaar voor eigen leven? Het bijltje erbij neergooien betekende vermoedelijk dat een NSB'er de functie en taken waarnam, met alle gevolgen van dien. De aftocht van de een, werd zo een kans voor de ander. Samenwerken met de bezetter betekende laveren tussen nazibevelen, eigen initiatief en verwachtingen van de burgerbevolking.

De levensverhalen van gezagsdragers in vooral, maar niet uitsluitend, Zeeland, Gelderland en Groningen vormen het raamwerk van dit boek. Via de ogen van een dijkgraaf op Walcheren, een commissaris van de Provincie in Groningen of een NSB-burgemeester in de Achterhoek komen we een stuk dichterbij de bezettingservaring van miljoenen gewone Nederlanders. Met vaak verrassende inzichten als resultaat: lees over een commissaris bij wie Hitlers leidersbeginsel het slechtste bovenhaalde, en over een NSB-burgemeester die na de bevrijding door burgers werd geprezen omdat hij hen door het ergste heen had gesleept.

WBOOKS.COM

9 789462 586840